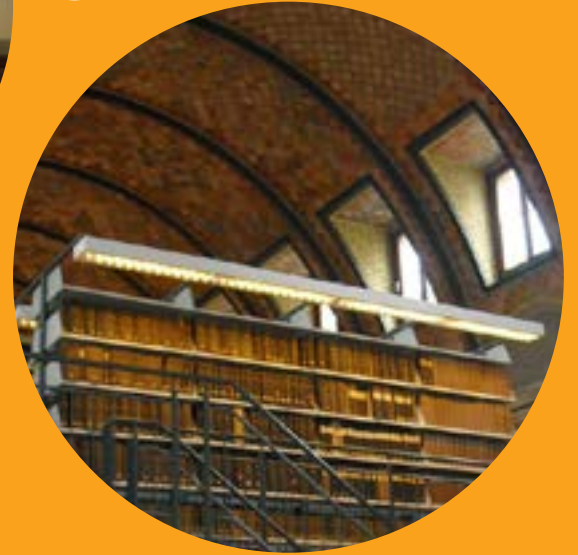

LABURPENA

XXI. MENDERAKO LIBURUTEGI-ZERBITZUAK

Herritar, erabiltzaile eta adituen iritzia EAEko liburutegi publikoetako zerbitzuen orainaren eta etorkizunaren inguruan

Sarrera

XXI. mendeko liburutegi-zerbitzuei buruzko ikerketa hau 2012ko apirilean Eusko Jaurlaritzak onartutako Irakurri Konektatzeko irakurketa-planaren barruan martxan jarritako ekimenetako bat da. Helburua irakurketa-zerbitzu publikoak datozen urteetan garatzeko hainbat orientabide ematea da. Horiek erakunde-arduradunentzat eta liburutegietako profesionalentzat baliagarriak izan beharko dute, testuinguru teknologiko berrira egokituta eta herritarren eskakizunak aintzat hartuta liburutegi-zerbitzuen etorkizunari aurre egin diezaioten.

Informazioaren teknologiak garatu eta gizartean ezarri izanaren ondorioz, funtsezko aldaketak gertatu dira azken urteotan informazioaren eta komunikazioaren esparruetan.

Interneteko zerbitzuak gero eta orokortuago daude; hori dela eta, informazio-ekosistema berri bat sortzen ari da: bertan mota guztietako hainbat eduki eskura litezke erraz eta azkar, sarerako konexioa duen edozein lekutatik.

Informazioa euskarri fisikoan aurkezten da oraindik ere (paper, disko trinko eta bestelakoetan); kasu askotan, gainera, hodeian ere gordetzen da informazio hori bera, eta hainbat gailuren bidez zuzenean kontsumitu. Badirudi liburu elektronikoa hurrengo urteetan sendotu egingo dela, eta liburutegi publikoak hura beren zerbitzuetan integratzeko modua bilatzen ari dira.

Bestalde, gero eta ugariagoak eta zuzenagoak dira erabiltzaileekin komunikatzeko bideak, bai eta liburutegi-zerbitzuak hedatzeko eremuak ere. Webak eta sare sozialek bi norabideko komunikazioa ezartzeko aukera ematen dute,

muga geografikoak eta ekipamenduen ohiko mugak gaindituz. Horrela, lineako zerbitzuak emateko egoitza birtual osagarriak sortzeko beharra nagusitzen ari da.

Bai aurrez aurreko zerbitzuen bidez, bai zerbitzu birtualen bidez, garrantzitsuena, liburutegientzat, herritarren beharrak, eskakizunak eta itxaropenak asetzea da. Gaur egun, informazioa eta jakintza –eta, ondorioz, biak bereganatzeko ezinbestekoa den irakurketakuntzarako dira garapen pertsonal eta kolektiborako.

Premisa horiek oinarri hartuta, ikerketa bat egin dugu, EAEko liburutegietako zerbitzuen egungo egoera eta etorkizuneko joerak ezagutzeko. Horretarako, herritarren eta adituen iritzia jaso ditugu teknika kuantitatiboak eta kualitatiboak eta gizarte-ikerketarekin lotutakoak erabili dituen azterketa batean.

Horiek horrela, txosten honek bi oinarri ditu: bateko, 13 urte nahiz gehiagoko EAEko 2.050 biztanleri egindako inkestak, eta, besteko, liburutegi, hezkuntza eta kulturaren kudeaketaren alorreko 30 profesionalen osatutako aditu-taldearen iritzia. Inkestari erantzun dioten herritarren erdiak EAEko liburutegien erabiltzaileak dira; beste erdiek, ostera, ez dituzte liburutegiak erabiltzen egun edo ez dituzte inoiz erabili. Guztiei honako galdera hauek egin dizkiegu: gaur egun liburutegiekiko duten harremanaren inguruko iritzia, zertarako erabiltzen dituzten (erabiltzen badituzte), liburutegiei buruzko iritzia eta balorazioa, beren itxaropenak eta eskakizunak, eta etorkizunean beren ustez liburutegiek izan beharreko lehentasunak.

Ondorioak

Ondorio orokorrak

Liburutegiek **aurrez aurreko zerbitzuak** indartu eta **berri-tu** beharko dituzte, **lineako zerbitzuak garatzen dituzten aldi berean**. Biak osagarriak dira, ez baztergarriak.

Teknologia berrietan oinarritutako zerbitzuak eskaintzea, bizitzan zeharreko **prestakuntza** babestea eta **bildumak** eguneratuta izatea, etorkizuneko liburutegien funtsezko alderdiak.

Herritarren eta adituen ustez, liburutegi publikoen zenbait baliok etorkizunerako proiektzioa dute, zerbitzuaren **unibertsaltasunak**, **doakotasunak** eta **tokiko komunitatearekiko** loturak, besteak beste.

Era berean, liburutegi publikoen zerbitzuaren **tokiko izaera** azpimarratu dute, bere alderdi guztietan.

Erabiltzaileek balorazio ona eman diete liburutegiei eta bertako langileei, eta **liburutegia erabiltzea gomendatzeko** eta aktiboki **laguntzeko** prest daude.

Aurrekontu-**murrizketak mehatxu** handia izan litezke liburutegietako giza eta informazio-baliabideentzat.

Etorkizunari aurre egiteko, erakundeen eta profesionalen arteko **lankidetzak** eta **plangintzak** estrategikoa ezinbestekoak dira.

Liburutegien erabileraren inguruan

13 urte edo gehiagoko EAEko biztanleen % 29,4k liburutegietako zerbitzuak gutxienez behin erabili zituzten 2012an. **Liburutegiak erabiltzeko ohitura** oso hedatuta dago nerabe eta gazteen artean, baina zenbat eta zaharragoa izan galdegindako lagunak, orduan eta zaienen adinak gora egin ahala jaisten urriagoa da ohitura hori. Era berean, tamaina erdiko herri eta udalerrietan gehiago erabiltzen dituzte udalerrri txikietan eta EAEko hiru hiriburuetan baino; bestalde, emakumeen erabilera-tasak gizonena gainditzen du.

Liburutegien erabiltzaileak, oro har, arrazoi bat baino gehiago dela-eta joaten dira horietara. Ehuneko handiena lortu dutenak **aisialdi eta denbora librearekin lotutako arrazoiak** dira; ondoren ikastea edo prestatzea datoz, eta hirugarren postuan, gai jakin baten inguruko **informazioa bereganatzeko** beharra.

Liburutegietara joaten direnean, erabiltzaileek zerbitzu bat baino gehiago baliatzen dituzte, bertaratzeko arrazoiak bat bakarra izan bada ere. **Liburuen mailegua** da, argi eta garbi, erabiltzaile kopuru handiena duen jarduera eta maizen erabiltzen den zerbitzua, eta 35 urtetik aurreragoko erabiltzaileentzat, zeharo gailena da. Bigarren, informazioa bilatzea edo gai zehatz baten inguruko informazioa bereganatzea dugu.

Nerabe, gazte eta heldu gazteentzat, oso garrantzitsua da liburutegia ikasteko gune gisa erabiltzea (beren materialak nahiz liburutegikoak ere baliatuta). Horiek, era berean, liburutegietako gainerako zerbitzuak gehien baliatzen dituzten taldeak dira.

Erabiltzaileen laurdenak baino ez ditu erabiltzen Interneteko **zerbitzuak**, eta batez ere, ohiko zerbitzuekin eta aurrez aurrekoekin lotutakoak izan ohi dira (katalogo-kontsulta, adibidez). Gainerako In-

terneteko zerbitzuak ez daude erabat garatuta eta ez dute garrantzi handirik.

Egun **liburutegietako zerbitzuak erabiltzen ez dituen biztanle**-talde handiaren erdia, gutxi gorabehera, liburutegira joaten zen lehen, eta gainerakoak inoiz ez dira liburutegi batera joan. Azken horien barruan 45 urte edo gehiagoko biztanle ugari daude, baina baita nerabe eta gazteen kopuru nahiko handia ere.

Liburutegietara joaten ez direnen bi herenen ustez, informazio urria jasotzen dute edo ez dute jasotzen beren herriko liburutegian egin lezaketenari buruzko informaziorik. **Informazio-falta** horri informazio edo jakintza desegokia izatea gaineratu diote kontsultatutako adituek, batik bat biztanleriaren sektore batzuek liburutegien inguruan duten irudi zaharkituaren ondorioz.

Liburutegietara zergatik ez diren joaten galdetu diegunean, erabiltzaile ez diren herritar gehienek denborarik edo ohi-turarik ez dutela adierazi dute. Baina, era berean, askok beren etxeetan edo bestelako bitartekoak erabilia ikasi, irakurri edo informatzea nahiago dutela aipatu dute. Dena den, adituek uste dute liburutegiak nahiko berandu garatu direla EAEn, beharrezko sustapen eta ikusgarritasunik gabe, eta, horretaz aparte, liburutegi ugari ez daudela biztanleria-sektore askoren egungo interes eta beharretara egokituta.

Liburutegietara joateko arrazoiak

(0 eta 10 puntu bitarteko balorazioa; 0 garrantzirik gabekoa, 10 oso garrantzitsua)

Oinarria: liburutegiak erabiltzen dituzten EAEko biztanleak, guztira.

Liburutegien irudiaren inguruan

Herritarrek **oso ondo baloratzen** dituzte liburutegi publikoak eta horietan lan egiten duten profesionalak. 0tik 10era bitarteko eskalan, erabiltzaileek batez beste 7,7 punturekin baloratu dute zerbitzua, eta sexuaren, adinaren eta bizilekuaren arabera diferentziak apenas dira aipagarriak.

Ongien baloratutako alderdiak **instalazioen** koka-pen, erosotasun eta langileen profesionaltasun eta arretari buruzkoak dira. Horietan guztietan, batez bestekoak 8 puntutik gorakoak dira. 7 puntu baino gutxiago jaso duen alderdi bakarra musika eta filmen bilduma da, 6,5, hain zuzen.

Liburutegien erabiltzaileek **iritzi ona dute liburu-zainen** eta gainerako langileen inguruan, bai eta haien profesionaltasun, dedikazio eta ematen duten arretaren inguruan ere. Hala ere, ikerketa honen bidez langileek beren trebakuntza profesiona-

lean dituzten gabeziak identifikatu ahal izan ditugu. Hura sistematikoki hobetu eta eguneratu beharra dago, batik bat teknologia berriei eta zerbitzu eta erabiltzaileen kudeaketari dagokionez.

Adituen aburuz, EAEko liburutegi publikoen **indargune** nagusiak liburutegi-sare zabala izatea (udal-erri eta auzo gehienetan liburutegiak daude) eta langileen inplikazio maila altua dira.

Horiez gainera, adituek hainbat **ahulgune** identifikatu dituzte, adibidez, epe ertain eta luzeko plangintzarik ez duen liburutegi-politika, liburutegien lankidetzak eskasa beste erakunde eta toki-entitateekin, eta liburutegiek gizartean duten proiektzio eskasa.

Liburutegi publikoen ohiko funtzioei dagokienez, datozen urteetan honako hau gertatuko dela uste dute adituek: hezkuntza-funtzioaren garrantzia

areagotu egingo da, informazio-, kultura- eta aisialdi-baliabideak hartzeko eta irakurtzea sustatzeko erakunde gisa liburutegiek duten garrantzia mantendu egingo da, edukiak kontserbatzeko eta hedatzeko erakunde gisa duen pisua murriztu egingo da –toki mailako eta formatu digitaleko edukietan salbu–, eta sozializatzeko eta elkartzeko gune gisa duten garrantzia handitu egingo da.

Liburutegi publikoen **egungo balio** askok **etorkizunerako proiektzio** handia dute. Erakundeen alderdirik azpimarragarriena informazioa eta jakintza eskuratzeko aukera-berdintasuna bermatzen dutela da, euskarria gorabehera eta merkataritza- edo ideologia-irizpideak alde batera utzita. Gainera, herritarrekin konprometitu daude –horiek irakurleak diren aldetik– eta udalerrri barruan, eskaintza kultural eta informatiboa eta prestakuntza ez-akademikoa biltzen duten zerbitzu nagusiak dira.

Liburutegiak **herritar guztiei zuzenduta** daude eta hala izaten jarraitu behar du. Horretan bat datoz erabiltzaileak eta erabiltzaile ez direnak, bai eta kontsultatutako adituak ere. Printzipio hori ezarri ostean, askok lehentasuneko tza jo dituzte zenbait biztanleria-talde: haurrak eta nerabeak, gizarte-talde ahulenak, adineko pertsonak –horien garrantzi demografikoa handitzen ari da–...

Liburutegiak pertsona oroentzat dira

Liburutegiak haur eta gazteentzat dira

Liburutegiak ikasleentzat dira

Liburutegiak baliabide ekonomiko gutxi dutenen pertsonentzat dira

Liburutegiak kulturadun jendearentzat dira, jende jakitunentzat

Gaur egun liburutegiak alferrikakoak dira, dena dago Interneten

Oinarria: liburutegiak erabiltzen ez dituzten 13 urte eta gehiagoko EAEko biztanleak.

Zerbitzuen etorkizunaren inguruan

Liburutegi publikoen etorkizun-aukerarik handiena liburutegien eta horietan lan egiten duten profesionalen **lankidetzalana** da. Hala ere, lankidetzak zenbait oztopo izan litzakeela azpimarratu dute. Izan ere, sektore profesional batzuek horrekiko errezeloa dute, eta EAEko erakunde-egiturak zailtasunak sortzen ditu.

Krisi ekonomikoak balio berezia ematen die liburutegi publikoak bezalako zerbitzuei, hots, aukera-berdintasuna sustatzen duten horiei. Alabaina, aurrekontu-murrizketek arrisku larrian jar lezake te erakundeon etorkizuna, batez ere giza baliabide eta informazio-baliabideei dagokienez.

Adituen ustez, honako hauek izan behar lukete liburutegi publikoen **helburu lehenetsiak**, garrantzi handienekotik hasita:

- Liburutegietako giza baliabideak hobetzea.
- Liburutegien hezkuntza-zeregina sustatzea.

- Liburutegien irudia hobetzea.
- Liburutegien sarea eta sareko funtzionamendua sendotzea.
- Interneteko zerbitzuak eta horien presentzia indartzea.
- Ekipamendu teknikoa eta teknologikoa hobetzea.
- Liburutegiak kudeatzeko sistemak hobetzea.

Erabiltzaile gehienen iritziz, liburutegietako **oinarriko zerbitzuek doakoak izaten jarraitu behar lukete**. Adituak ere ados daude, eta, horrez gainera, herritarrei esleitutako aurrekontuen erabileraren kontuak emateko beharra agerian utzi dute.

Liburutegiak hobetzeko eta biztanleek horiek gehiago erabiltzea sustatzeko proposamenen artean, «**gaur egungo liburu-eskaintza ona izatea**» da ongien baloratutakoa, erabiltzaileen zein ez di-

**Liburute
gietako
oinarrizko
zerbitzuak
doakoak
izaten
jarraitu
behar dute**

**Berdinak izango dira
baina teknologikoagoak**

**Gaur egun baino liburutegi
gehiago egon beharko dira**

**Gutxiago egon beharko dira (ez dira
beharrezkoak izango), baina
handiagoak eta hornituagoak**

**Zerbitzu komertzialak edota aisialdia dituzten
guneetan integratu beharko lirateke**

“Mediateka” bihurtu beharko dira

**Liburutegietako zerbitzu jakin batzuegatik ordaintzeko
prest egongo nintzateke**

Liburutegi asko itxi beharko dituzte eta “online” bihurtu

Liburutegiek, beren zerbitzuen erabileragatik, urteko kuota bat kobratu beharko lukete

Oinarria: liburutegiak erabiltzen dituzten EAEko biztanleak, guztira.

renen artean. Ondoren datoz ikus-entzunezkoen eskaintza hobea izatea eta informatika-baliabide hobek edukitzea.

Erabiltzaileen ia bi herenak uste du etorkizunean, liburutegiak **teknologikoagoak izango direla**, baina, era berean, oro har ez du begi onez ikusten aurrez aurreko liburutegiak ixtea lineako liburutegiak edo birtualak sortzeko.

Halaber, kontsultatutako aditu gehienek diote etorkizunean **liburutegiek ekipamendu fisikoa eta eremu birtuala** izango dituztela, Interneteko nahiz aurrez aurreko zerbitzuak, bilduma analogikoak nahiz digitalak.

Irakurketa Publikoko Sareak **liburu elektronikoak eta bestelako eduki** digitalak **linean kontsultatzeko** aukera eman behar du; edukiak modu zentralizatuan eskuratzeko eta legean ezarritako baldintzetan horiek mailegatu eta deskargatzeko plataforma izan behar du.

Liburutegi publikoek lan intelektualerako eta ai-

sialdirako (banaka zein taldean) **eremuak** eduki beharko dituzte. Eremuok malguak eta erabilera anitzekoak izan beharko dute, erabiltzaileen autonomia areagotu eta informazio-euskarrien araberrako eremuen ohiko banaketa gainditu.

Erabiltzaile gehienek diotenez, liburutegi publikoek egun **eskaintzen dituzten zerbitzuetatik** bat ere ez litzateke desagertu behar. Edonola ere, horien iritziz, informazioaren eta komunikazioaren teknologekin lotutako edo horietan oinarritutako zerbitzuen garrantzia handituko da, eta egungo zerbitzu batzuek aldaketak izango dituzte teknologia horien garapena dela bide, adibidez, mailegua.

Bestalde, adituek behin baino gehiagotan esan dute informazio-alfabetatzearekin eta bizitzan zeharreko ikaskuntzarekin lotutako zerbitzuek etorkizunerako **proiekzio** handia izan lezaketela, bai eta irakurtzea eta idaztea sustatzeko jarduerak eta ordenagailu eta bestelako gailuen bidezko aurrez aurreko zerbitzuen eskaintzak ere. Horien aurreikuspenen arabera, erreferentzia- eta

erreprografia-zerbitzuek eraldaketa sakona izango dute, eta aurrez aurreko beste zerbitzu batzuk, berriz, desagertu egingo dira, hemeroteka esaterako.

Liburutegi publikoen **hezkuntza-zereginari** dagokionez, garatu litezkeen ekintza ugari zerrendatzeaz gainera, adituek modu berezian aipatu dituzte erakundeekin, liburutegi-sistemarekin eta profesionalekin lotuta liburutegiek gainditu beharko dituzten oztopoak. Liburutegia hezkuntza-eremu gisa (fisikoa eta birtuala) garatu behar da, eta egungo hezkuntza-sisteman eta prestakuntza-sareetan integratu.

Egungo **Interneteko zerbitzuen** artean, lineako katalogoak aberastea behar-beharrezkotzat jo dute adituek. Edukietara sartzeko kanal bihurtu behar dira, eta erabiltzaileek parte hartzeko bide eman. Horretaz aparte, etorkizunean Internetek garrantzi handia izango du toki eta komunitate mailako informazio-zerbitzuetan, prestakuntzarako laguntza ematen eta liburutegiko izapide edo zerbitzu guztiak kudeatzen. Halaxe mintzatu dira adituak.

Adituek zehaztutako **tresna eta zerbitzu teknologiko eta Internetekoen** artean, honako hauek dira azpimarragarriak:

- Webguneak, liburutegiak eskaintzen edo barne hartzen dituen zerbitzuetara sartzeko atari gisa.
- Sare sozialak eta 2.0 web zerbitzuak, erabiltzaileekin komunikatzeko, edukiak hedatu eta sustatzeko, erabiltzaileen laguntzaz eduki digitalak garatzeko...
- Edukiak kudeatzeko plataformak (literarioak, grafikoak, ikus-entzunezkoak...).
- Lineako prestakuntza-plataformak, tutorialak...
- Edukiak sortzea, batez ere tokiko komunitatearekin lotutakoak.
- Informazioa zabaltzeko eta berriro zabaltzeko zerbitzuak.
- IKT berrikuntzak erabiltzea eta hedatzea.
- Zerbitzuak eskaintzea web mugikorraren bidez.

Etorkizunean, **liburutegi eta erabiltzaileen arteko** komunikazioa eta **harremana** Interneten eta bertan eskainitako zerbitzuetan oinarrituko da, batez ere erabiltzaileenganako arreta zuzena eta pertsonalizatuarekin lotuta dagoen guztian. Dena dela, ezin dugu ondorioztatu erabiltzaileen eta liburutegiaren arteko aurrez aurreko harremana harreman birtualak ordeztuko duela epe motzean edo

ertainean. Pentsatzekoa da biak batera gertatuko direla, zein bere esparruan eta bere funtzioekin, edo alternatiba edo osagarri gisa erabiliko direla, pertsonen egoeren eta interesen arabera.

Adituek proposatutako **liburutegi-zerbitzu berrien** artean, argi eta garbi nabarmentzen dira liburu elektronikoak Internet bidez mailegatzeko

Erabiltzaileak prest agertzen dira:

...erabilera gomendatzeko

...boluntario modura kolaboratzeko

...kudeaketan parte hartzeko

zerbitzua, informazio-alfabetatzearekin lotutakoak eta bizitzan zeharreko prestakuntza laguntzekoak.

Euskara eta euskal kultura babestu eta hedatzeko funtzioaren kasuan, liburutegi publikoek orain arteko zeregin garrantzitsua betetzen jarraitu behar dute, eta bereziki proaktiboak izan behar dira zerbitzuak emateko ardurari, bildumak gartzeari eta sarean edukiak sortzeari dagokienez. Hori guztia alde batera utzi gabe immigranteen kulturari eta hizkuntzari eman beharreko arreta, eta kultura unibertsalaren erakusleihu izateko xedeari eutsiz.

Udalek zeregin garrantzitsuena dute liburutegi publikoen zerbitzua emateari dagokionez, eta erantzukizun hori behar bezala hartu behar dute beren gain, herritarrentzako oinarrizko zerbitzuei dagokienez duten funtsezko rola onartuta. Aldi berean, beste erakunde batzuekiko lankidetzari sustatu behar dute, eta batik bat, udalerrri txikiek goi erakundeen laguntza jaso behar dute.

Foru-aldundiei dagokienez, ia aditu guztien aburuz, aldundien arteko koordinazioa ezinbeste-

koa da toki-mailan liburutegi publikoen zerbitzuan lan egiteko. Horren aurka, gehiengoak baztertu egin du horien zeregina foru-liburutegiak mantentzera mugatzen dela defendatzen duen ideia.

Eusko Jaurlaritzaren kasuan, adituek zeregin erabakigarria esleitu diote Euskadiko Irakurketa Publikoko Sarearen plangintza egiten, koordinatzen eta horri laguntza ematen. Haren jarduera eta baliabide-esleipena bideratu behar duten lehentasunen artean, bi aipatu dituzte, alde batetik, sailaren liburutegi-zerbitzua sendotzeko beharra, eta, bestetik, sare osoan Interneteko zerbitzuak hobetzeko eta hedatzeko premia.

Erabiltzaileak lehen mailako aktiboak dira EAEko liburutegien etorkizunerako, beren gain hartzeko prest dauden zeregina dela medio. Erabiltzaileen % 95 prest dago beren senide edo lagunei liburutegiak erabiltzea gomendatzeko. Ildo beretik, ehuneko handi bat liburutegiko jardueretan boluntario gisa lan egiteko prest dago, edota liburutegiari laguntzeko edo ikuskatzeko organo batean parte hartzeko ere, halakorik proposatuz gero.

Argitalpen honen bibliografia-erregistroa Eusko Jaurlaritzaren Liburutegi Nagusiaren katalogoan aurki daiteke:
<http://www.bibliotekak.euskadi.net/WebOpac>

Argitalpena:

1.goa, 2014ko martxoa

© Euskal Autonomia Erkidegoko Herri Administrazioa
Hezkuntza, Kultura eta Hizkuntza Politika Saila

Inkesta:

Ikertalde Grupo Consultor, S.A.

Aditu-talde:

Azterketa eta Ikerketen saila, Fundación Germán Sánchez Ruipérez

Zuzendaritza eta Koordinazioa:

Hilario Hernández, Fundación Germán Sánchez Ruipérez

Diseinua eta maketazioa:

Olga Sánchez Pérez

Internet:

www.euskadi.net

Argitaratzailea:

Eusko Jaurlaritzaren Argitalpen Zerbitzu Nagusia
Servicio Central de Publicaciones del Gobierno Vasco
Donostia-San Sebastián 1, 01010 Vitoria-Gasteiz